

УДК 271.4(477)-722.52-774-46(092)Чарнецький М. "1931/1939"

ОЛЬГА (АНДРЕЯ) МАСЛІЙ, кандидат історичних наук,
доцент, кафедра соціально-гуманітарних наук факультету
богословських і гуманітарних наук, науковий співробітник,
Науково-дослідний інститут історії Церкви, Івано-
Франківська академія Івана Золотоустого, Україна
ORCID ID 0000-0001-9878-7128
maslii.a@ifaiuz.edu.ua

МІСІЙНЕ ТА ДУШПАСТИРСЬКЕ СЛУЖІННЯ ЄПИСКОПА МИКОЛАЯ ЧАРНЕЦЬКОГО (1931–1939)

OLGA (ANDREYA) MASLIY, candidate of historical sciences,
associate professor, department of social and humanitarian
sciences of the faculty of theological and humanitarian
sciences, researcher, Research Institute of Church History,
Ivano-Frankivsk Academy of Ivan the Terrible, Ukraine

MISSIONARY AND PASTORAL MINISTRY OF BISHOP NIKOLAY CHARNETSKY (1931–1939)

У статті проаналізовано місійне та душпастирське служіння єпископа Миколая Чарнецького, відомого ченця редemptориста, Апостольського візитатора та екзарха Української Греко-Католицької Церкви, який зробив вагомий внесок у духовне життя українського народу. Владика Миколай впродовж свого архієрейського служіння зустрічався з труднощами та викликами складних реалій міжвоєнного періоду. Однак, попри всі виклики, єпископ Чарнецький провадив активну громадську діяльність та прикладом свого життя свідчив про фундаментальні християнські цінності. Особливий акцент зроблено на його ролі як Апостольського візитатора для українців на території Волині, Полісся та Підляшшя. Служіння єпископа Миколая Чарнецького та його діяльність може слугувати дидактичним матеріалом на уроках історії України та історико-краєзнавчого гуртка в закладах освіти.

Ключові слова: єпископ Миколай Чарнецький, Українська Греко-Католицька Церква, душпастирське служіння, релігійний діяч, мученик.

Summary. The article analyzes the missionary and pastoral ministry of

Bishop Mykolai Charnetsky, a famous Redemptorist monk, Apostolic Visitor and Exarch of the Ukrainian Greek-Catholic Church, who made a significant contribution to the spiritual life of the Ukrainian people. During his episcopal ministry, Bishop Mykolai faced difficulties and challenges of the complex realities of the interwar period. However, in spite of all the challenges, Bishop Charnetsky was active in public activities and testified to fundamental Christian values by the example of his life. Special emphasis is placed on his role as an Apostolic Visitor for Ukrainians in the territory of Volyn, Polissia and Podlasie. The ministry of Bishop Mykolai Charnetsky and his activities can serve as didactic material in the lessons of the history of Ukraine and the historical and local history circle in educational institutions.

Key words: bishop Mykolai Charnetsky, Ukrainian Greek Catholic Church, pastoral service, religious figure, martyr.

Мета: на прикладі місійного та душпастирського служіння блаженно-го Миколая Чарнецького показати діяльність священника, ченця, єпископа, який не зважаючи на зовнішні обставини намагався зацікавитися потребуючими та донести інформацію про потреби українців світовій

спільноті, а також вказати на можливість використання цих історичних фактів у методиці викладання історії.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Для побудови цілісної картини історичної правди важливою складовою є її неподільність. У цьому контексті особливо важливим є не тільки пошук своєрідних прикладів орієнтирів і настанов для сучасного покоління українців у життєписах відомих історичних постатей, але й вдумливого аналізу діяльності представників інтелігенції та духовенства, громадських, політичних і культурних діячів, окреслення їхнього внеску в розвиток державотворення. Особливої уваги заслуговує вивчення портрету релігійних діячів, зокрема греко-католицького духовенства, яке упродовж XIX–XX ст. відіграло важливу роль у формуванні української духовної культури, релігійної та національної свідомості народу.

Дослідження біографічних даних видатних історичних постатей є одним з елементів методики викладання історії в загальноосвітній школі. Серед великої кількості релігійних діячів УТКЦ чільне місце посідає особа священномученика Миколая Чарнецького. Актуальність дослідження цієї історичної постаті полягає у тому, що

Миколай Чарнецький своїм особистим прикладом засвідчив вірність своєму покликанню та власному народові аж до мучеництва. Євангельські цінності та служіння ближнім стали пріоритетними для нього за різних суспільно-політичних умов.

Аналіз досліджень та публікацій.

Першими дослідниками життєвого шляху та діяльності єпископа Миколая Чарнецького були українські діаспорні історики Церкви (Курилас, 1956; Пекар, 1985). Грунтовними біографічними нарисами про М. Чарнецького стали праці священників Степана та Романа Бахталовських, які подані у форматі нарису-спогадів про єпископа (Бахталовський, 1980; Бахталовський, 2001). Біографія владика М. Чарнецького стала предметом дослідження у зв'язку з підготовкою беатифікаційного процесу та проголошення його блаженним Святішим Отцем Іваном Павлом II 27 червня 2001 р. З цієї нагоди були опубліковані перші узагальнені дослідження про блаженного у формі науково-популярних й енциклопедичних статей-нарисів, популярних брошур (Джампаоло, 2014; Жаровська, 2013). Єпископ М. Чарнецький належав до чернечої спільноти Згромадження Найсвятішого Избавителя, тому їх представники у контексті підготовки публікацій про історичний розвиток місійного згромадження, згадували також про владика Миколая Чарнецького (*Історичний Вісник*, 2024; Піх, 2014; Піх, 2021).

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування особистості та світогляду Миколая Чарнецького, відомого представника Згромадження Найсвятішого Избавителя, місіонера та єпископа, проголошеного 2001 р. блаженним УГКЦ, розпочалося в родинному середовищі. Блаженний Миколай Чарнецький народився 14 грудня 1884 р. в сім'ї Олексія та Параскевії Чарнецьких (*ДАІФО*, 631, 13, 72, 29). Початкову освіту здобув у повітовому містечку Товмачі (сучасне містечко Тлумач Івано-Франківської обл.). У 1896 р. успішно закінчив шестирічну школу, з 1896 р. по 1904 р. навчався у Станіславівській гімназії (Пилипів, *Делятинський*, 2014, с. 49). Випускний іспит, так звану "матуру",

Миколай Чарнецький успішно склав у 1904 р. (*Делятинський*, 2014, с. 14). Влітку цього ж року двадцятирічний Миколай самостійно робить один найбільший вибір у своєму житті – зголошується кандидатом до священства (*Пекар*, 2001, с. 60). Єпископ Григорій Хомишин скерував Миколая Чарнецького на навчання в Папську Руську колегію при церкві святих Сергія і Ваха в Римі, куди він прибув 28 жовтня 1904 р. (*Жаровська*, 2013, с. 153).

Бездоганно виконавши навчальний план з філософії та богослов'я, Миколай Чарнецький у 1909 р. повернувся з Риму до Станіслава. Правлячий архієрей владика Григорій Хомишин (1904–1945) висвятив його на священника 2 жовтня 1909 р. (*Джампаоло*, 2014, с. 14). Наступного року владика Хомишин доручив отцю-доктору Миколаю Чарнецькому очолити духовний провід вихованців духовної семінарії, а також призначив викладачем схоластичної філософії, аскетичної та фундаментальної догматики у богословському лицей ім. св. Івана Золотоустого (*Григорук*, 2017, с. 179).

Викладацькою діяльністю Миколай Чарнецький займався до 1919 р. У серпні 1919 р. отець-доктор Миколай Чарнецький розпочав свій шлях ченця, вступивши до Згромадження Найсвятішого Избавителя (*Піх*, 2014, с. 45). Пройшовши річний термін новіціату, 16 жовтня 1920 р. новик о. Миколай Чарнецький склав свої перші монаші обіти на три роки (*Оприско*, 1998, с. 10) у монастирській каплиці в Збоїсках на руки ігумена отця Й. Схрейверса (*Пекар*, 1985, с. 379). Через три роки, 16 вересня 1923 р., у монастирі у с. Збоїсках о. Миколай Чарнецький склав вічні обіти чистоти, убожества й послуху (*Піх*, 2014, с. 47). Перебуваючи в Згромадженні ієромонах Миколай виконував різні служіння: від душпастирських обов'язків до викладацьких, вчительських, функціональних у спільноті як соцій, префект, дорадник тощо.

Після Першої світової війни українцям не вдалося зберегти власну державність. За Ризьким мирним договором 1921 р. західноукраїнські землі опинилися у складі Другої Речі

Посполитої (*Калищук*, 2012, с. 354). Від моменту входження до Польщі західноукраїнських земель з'явився новий термін "сокальський кордон". Термін був створений штучно для того, щоб не допустити будь-які контакти між волинськими та галицькими українцями.

Важливою складовою релігійної політики Другої Речі Посполитої була неонія – акція ініційована Ватиканом у 1924–1939 рр. в північно-східних воєводствах Польщі для відновлення католицьких парафій східного обряду (*Стоколос*, 1999, с. 74). Упродовж 1926–1931 рр. тривало душпастирське служіння о. Миколая Чарнецького на Волині, як ченця редемпториста. Першим осідком спільноти стало містечко Костопіль, де ченці проживали майже один рік, а опісля переселилися до м. Ковель.

Священниче служіння о. Чарнецький здійснював серед місцевого населення та переселенців з Галичини, співпрацював з місцевим римо-католицьким духовенством. Душпастирське служіння охоплювало ширший контекст, не тільки уділювання Святих Тайн чи здійснення богослужбових треб. Важливими питаннями для о. Чарнецького було налагодження повноцінного функціонування вірних східного обряду: створення адміністративних структур, парафіяльних громад, збереження східного обряду, служіння достатньої кількості священників для потреб вірних тощо. Перебуваючи довгий час на території Волині, о. Миколай був дуже добре обізнаний з викликами, які існували на цих територіях.

Отець Роман Бахталовський зауважував, що місіонерів необхідно було "чимало доріг подолати пішки. При тому, він мусить обов'язково нести валізу з усім необхідним до Святої Літургії, уділення Святих Тайн. Окрім того, коли подорож триває цілими тижнями, ще й необхідний одяг. Прийшовши до колонії, треба вдовольнитись убогою гостиною, яку може надати бідний переселенець; спати в одній кімнаті з усією родиною..." (*Бахталовський*, 2001, с. 100).

16 січня 1931 р. папа Пій XI призначив єпископом та Апостольським візитатором у східних воєводствах

Фото 1. Спільнота монастиря в Ковелі, 1927 р. Зліва направо: брат Авксентій Кінашук, о. Григорій Шишкович, о. Річард Костенобель, о. Миколай Чарнецький, брат Дмитро (Єфрем) Дашко (Піх, Фотоальбом, с. 15)

Польщі (вірних українського обряду поза Галичиною) редемпториста о. Миколая Чарнецького, проголошуючи його титулярним єпископом Лебединським (*Бистрицька, 2009, с. 286; Лужницький, 1954, с. 553*). Єпископська хіротонія першого українського єпископа редемпториста відбулася в неділю 8 лютого 1931 р. в храмі св. Альфонса оо. Редемптористів у Римі. Головним святителем був Станиславівський єпископ преосвященний Кир Григорій Хомишин (*Кирилас, 1956, с. 182*).

Уже 3 квітня 1931 р. єпископ Чарнецький повернувся до міста Ковель і замешкав у монастирі редемптористів, який став резиденцією Апостольського візитатора на довгі роки (*Піх, 2021, с. 85*). З травня 1931 р. єпископ Чарнецький розпочав візитувати парафії Волині, Полісся, Підляшшя з метою моральної та матеріальної підтримки, налагодження відносин з вірними та духовенством, з'ясування обставин функціонування громад східного обряду.

Вірні та духовенство східного обряду, що належали до Католицької церкви і проживали на територіях Волині, Підляшшя та Полісся, були для владика Чарнецького найважливішими у його єпископському служінні. Саме їм він присвячував свій час та свої зу-

силля. З цього приводу о. Р. Бахталовський зазначав, що "згідно з волею Святійшого Отця Владика Миколай став ординарієм території від сокальського кордону до Вільнюса і від підляських лісів до радянського кордону. Ця територія освячена життєвою дорогою св. Йосафата..." (*Бахталовський, 2001, с. 171*).

На 1 вересня 1934 р. владика М. Чарнецький подав статистику щодо кількості вірних та духовенства, які були східного обряду та належали до Католицької Церкви: "45 па-

рохій східного (візантійського) обряду, а саме: Люблинська дієцезія (Холмщина) – 3; Підляська дієцезія – 9; Луцька дієцезія – 16; Пінська дієцезія – 11; Віленська дієцезія – 6. Ті дієцезії мали 59 священників східно-візантійського (греко-католицького) обряду, втім одного єпископа, 32 дієцезіальних священників і 26 священників-ченців. У Папській східній семінарії в Дубні на Волині було 32 питомці" (*Діло, 1935, с. 5*).

Єпископ Миколай як Апостольський візитатор здійснював наступні служіння: освячував новозбудовані каплиці та церкви; очолював святкові богослужіння; візитував парафії, інколи такі відвідини тривали цілий місяць; проводив реколекції для священників східного обряду, які служили на території римо-католицьких дієцезій та на парафіях; уділяв Святі Тайни та ініціював побудову храмів (у Володимирі, містечку де народився св. Йосафат Кунцевич, особисто владика Миколай очолював комітет для будівництва храму в 1935 р.) тощо (*Мельничук В., Маслій О(А), 2024, с. 138–141*).

Покликаючись на доступні нам історичні джерела, можемо стверджувати, що з 1931 по 1939 рр. владика Миколай Чарнецький провізитував понад 50 парафій, взяв участь у чотирьох Пінських конференціях, до 20 разів відвідав семінарії (у Дубно, Пінську, Альбертині та Любешові), уділив

Фото 2. Єпископ Миколай Чарнецький під час візитації в с. Тересполь, 26 червня 1931 р. (Піх, Фотоальбом, с. 52)

священічі свячення близько 22 ченцям редемптористам, провів близько 10 реколекцій для чернечих спільнот. За дорученням Апостольської Столиці та Згромадження Найсвятішого Избавителя відвідав міста Ірландії, Великої Британії, Австрії, Франції, Бельгії, Чехословаччини, Югославії, Угорщини та інших держав. Також був учасником Велеградських конгресів, до 10 разів зустрічався з папою Пієм XI представляючи потреби українських католиків, був учасником зустрічей із представниками римо-католицького духовенства, часто відвідував свою чернечу спільноту редемптористів у Галичині, зустрічався з митрополитом А.Шептицьким та іншими єпископами ГКЦ (*Історичний Вісник, 2024, с.1–12*).

Будучи Апостольським візитатором, владика Миколай Чарнецький не мав єпархії та жодних матеріальних виплат від уряду. Єдиним джерелом доходів була заробітна плата, яку він отримував від Апостольської столиці. Однак, як згадував о. Р.Бахталовський, часто отримані владикою кошти йшли на "на милостиню, яку роздавав по тайки, але щедро; на книжки, які так любив, в яких розумівсь особливо на східно-церковну тему. Збирав кошти для розбудови дієцезії (*Бахталовський, 2001, с.187*).

Перелік архієрейського служіння владика М. Чарнецького можна ще довго продовжувати, адже його єпископським гаслом були слова Ісуса Христа "щоб усі було одно..." (Іван 17.21), і цій справі він присвятив своє життя. Перед початком Другої світової війни владика Миколай Чарнецький перебував у м. Львові (*Мельничук, Жук, 2023, с.137*). З цього приводу біограф о. Р.Бахталовський так написав у своїх спогадах: "Перед вибухом війни він на кілька днів чомусь виїхав з Ковеля до Варшави, а потім прибув ще раз до Львова, де його захопила воєнна хуртовина. Залишився у монастирі при Церкві Непорочного Зачаття наприкінці серпня 1939 р. Він уже ніколи більше не побачив свого престольного храму..." (*Бахталовський, 2001, с.271*).

Успішна місія редемптористів на Волині була знищена за лічені дні ра-

дянським режимом. Єпископ Миколай Чарнецький більше ніколи не мав можливості повернутися в Ковель, або в інші містечка та села Волині, Підляшшя і Полісся. Протягом наступних десятиліть справа його життя – церковної єдності – була знищена радянським режимом (*Клюба, 2014, с. 91*).

Митрополит А. Шептицький за нових суспільно-політичних обставин намагався повернути єпископу М. Чарнецькому його повноваження душпастирського служіння для вірних східного обряду на Волині, іменувавши його екзархом. Митрополит Шептицький створив 9 жовтня 1939 р. чотири екзархати, які охоплювали територію усього Радянського Союзу. Владика Миколая Чарнецького було іменовано екзархом Волині, Підляшшя, частини Полісся та Холмщини.

Після повернення радянської влади влітку 1944 р., на завершальному етапі німецько-радянської війни, розпочався остаточний процес ліквідації ГКЦ. 11 квітня 1945 р. співробітники НКВС заарештували всіх греко-католицьких єпископів: Йосифа Сліпого, Микиту Будку, Григорія Хомишина та Івана Лятишевського, а разом з ними екзарха Волині Миколая Чарнецького (*Мудрий, 1995, с. 369*). Єпископів змушували розірвати зв'язки з Римом та перейти на московське православ'я (*Сергійчук, 2001, с.21*).

З цього часу єпископ Чарнецький став жертвою радянського терору. Його разом з іншими єпископами ГКЦ поставили перед судом спочатку за "співпрацю з німцями", саме з тими, які його взагалі не допустили до виконання архієрейських обов'язків на Волині, а також, звинуватили його, як "агента Ватикану" (*Ісповідник віри, 1997, с. 82–83*).

Кримінальна справа №68069-ФП "За звинуваченням Сліпого Йосифа Івановича, Чарнецького Миколи Олексійовича та інших за ст. 54-1 "а" і 54-11 кримінального кодексу УРСР" складається із семи томів загальним обсягом 1963 аркушів. Вона була відкрита 11 квітня 1945 р. і завершена 10 травня 1946 р. (*ГДА СБУ, 68069*). Судове засідання закінчилось визнанням підсудних винними та було зачитано вирок, відповідно до якого єпископ Миколай Чарнецький був засуджений до п'яти років

позбавлення волі та три роки заслання (*ГДА СБУ, 68069*).

Під час відбування терміну покарання єпископ Миколай Чарнецький перейшов цілий ряд різних концентраційних таборів, розташованих у північно-східній частині Радянського Союзу (*Бахталовський, 1980, с.136*). 19 липня 1956 р. владика М. Чарнецький був звільнений, у кінці липня того ж року повернувся до м. Львова (*Історичний Вісник, 2024, с.12*).

В останні роки свого життя владика М. Чарнецький продовжував здійснювати своє душпастирське служіння й висвячував священників. Після довгих років страждань внаслідок невиліковних недуг Апостольський візитатор Волині, Підляшшя та Полісся, екзарх Волині єпископ Миколай Чарнецький відійшов до вічності 2 квітня 1959 р. у Львові (*Історичний Вісник, 2024, с.12*).

Потребувалося кілька десятиліть після відходу до вічності, щоб владика М. Чарнецького було визнано невинно засудженим радянським режимом і беатифіковано Католицькою Церквою. Підставою до початку процесу прослави єпископа Миколая стало його життя, яке було сповнене чеснот, а також його мучеництво, яке він терпів за віру і вірність Церкві, та поширена пам'ять про його подвиг серед Божого народу. Святий папа Іван Павло II з історичним візитом прибув до України 23 червня 2001 р. Апостольська подорож тривала до 27 червня. Обряд беатифікації відбувся в останній день візиту у Львові, коли було проголошено 28 блаженних УГКЦ, 27 з яких були жертвами комуністичного та гітлерівського режиму. Це проголошення стало першим на українській землі за всю історію.

Урочиста формула проголошення блаженних новомучеників ХХ ст. святим папою Іваном Павлом II звучала у наступний спосіб: "Здійснюючи прохання наших братів, Любомира Кардинала Гузара, Верховного Архієпископа Львівського для українців... після вислухання думки Конгрегації у справах Святих, нашою апостольською владою ми дозволяємо, щоб відтепер і надалі всечасних Слуг Божих: Миколая Чарнецького і двадцять чотирьох співмучеників, Те-

одора Ромжу, Омеляна Ковча і Йосафату Гордашевську, величати блаженними і щоб їхні празники святкували кожного року у місцях і згідно з чином, визначеним уставом" (*Пелехатий, 2010, с. 112*).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для Миколая Чарнецького як священника, єпископа, Апостольського візитатора чи екзарха євангельський радикалізм та служіння для потреб власного народу, за будь-яких історичних обставин, стали пріоритетними. В умовах нищення національної свідомості українців владика чітко усвідомлював, що Церква має залишатися провідною суспільною інституцією через особисте свідчення кожного охрещеного. Місійна та душпастирська діяльність Миколая Чарнецького блаженного УГКЦ може стати добрим виховним матеріалом для вивчення історії України в закладах середньої освіти, під час вивчення тем з історії України першої половини ХХ століття, зокрема, при вивченні теми "Західноукраїнські землі в складі Другої Речі Посполитої".

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бахталовський Р. (2001). Апостол з'єдинення наших часів. Спогади. Львів: "Добра книжка".
- Бахталовський С.-Й. ЧНІ. (1980). Миколай Чарнецький ЧНІ, Єпископ-Ісповідник. Йорктон, Саскачеван, Канада: Друкарня Голосу Спасителя.
- Бистрицька Е. (2009). Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878–1964 рр.): монографія. Тернопіль: Підручники і посібники.
- Блажейовський Д. (2002). Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938). Львів: Місіонер.
- Григоруk М. (2017). Сильний Божим Духом: історико-біографічний нарис про життя і діяльність о. д-ра Авксентія Бойчука. Жовква: Місіонер.
- Делятинський Р. (2014). Життя і служіння Миколая Чарнецького у Станиславові (1910–1922). "Шлях до святості" – життя і діяльність блаженного Миколая Чарнецького. Матеріали наукової конференції. Львів: Скриня. С. 14–43.
- Джампаоло М. (2014). Україна – земля мучеників: героїчне свідчення блаженних мучеників, проголошених Папою Іваном Павлом II у Львові, під час його історичного паломництва / пер. з італ. О. Лісовський. Жовква: Місіонер.
- Діло (1935). Скільки визнає має унія на північно-західних землях. *Діло*, 211, 5.
- Жаровська О. (2013). Випробувані, як золото в горнилі. Книга 1. Львів: Колесо.
- Ісповідник віри Владика Миколая Чарнецький (1997). *Християнський Голос*, 20, 82–83.
- Історична Комісія Львівської Провінції Згромадження Найсвятішого Ізбавителя. (2024). *Історичний Вісник*, 7, 1 (41), 1–12.
- Каліщук О. (2012). До проблеми Сокальського кордону (за матеріалами міжвоєнної преси). Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: *Збірник наукових праць*, 21, 354–360.
- Клюба І. (2014). Місіонерська діяльність Владика Миколая Чарнецького (1939–1959): богословський погляд. Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ "Добрий Пастир". *Богослов'я*, 6, 91–96.
- Кримінальна справа № 68069-ФП "За звинуваченням Сліпого Йосифа Івановича, Чарнецького Миколи Олексійовича та інших за ст. 54-1 "а" і 54-11 Карного кодексу УРСР (11 квітня 1945 р. 10 травня 1946 р.). ГДА СБУ, 6, 4, 288.
- Кримінальна справа № 68069-ФП "За звинуваченням Сліпого Йосифа Івановича, Чарнецького Миколи Олексійовича та інших за ст. 54-1 "а" і 54-11 Карного кодексу УРСР (11 квітня 1945 р. 10 травня 1946 р.). ГДА СБУ, 6, 5, 265.
- Курилас Б. (1956). Преосвященний Миколай Чарнецький, ЧНІ. Єпископський візитатор. *Ювілейний альманах оо. Редemptористів 1906–1956 років*, 9, 177–182. Йорктон.
- Лужницький Г. (2008). Українська Церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви. 2-е вид., виправлене. Львів: Свічадо.
- Мельничук В., Жук А. (2023). Єпископ Миколай Чарнецький: мученик за віру та жертва російських концтаборів (в світлі питання російсько-української війни). *Літопис Волині*, 28, 136–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.18>.
- Мельничук В., Маслій О. (А.). (2024). Блаженний священномученик Миколай Чарнецький (1884–1959): історичний портрет. Івано-Франківськ: Лілея НВ.
- Метрична книга церкви реєстрації народження, шлюбу та смерті с.Семаківці, 6 січня 1876 – 19 грудня 1943 рр. ДАІФО, 631, 13, 72.
- Мудрий С. (1995) Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів: Видавництво ЧСВВ.
- Оприско В. (1998). Чудо життя і смерті владика Миколая Чарнецького, ЧНІ. Львів: Добра книжка.
- Пекар А. (1985). Великий праведник – владика Микола Чарнецький, ЧНІзб (1884–1959). Альманах Станиславівської Землі. *Збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини*, 2, 379–381. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто.
- Пекар А. (2001). Ісповідники віри нашої сучасності. Причинок до мартиролога Української Католицької Церкви під совітами. Львів: Місіонер.
- Пелехатий І. (упорядник). (2010). Через терни – до зірок: життя, мученицька смерть і прослава Блаженного Мученика Симеона Лукача. Івано-Франківськ: Нова Зоря.
- Пилипів І., Делятинський Р. (2014). Станиславівський період життя і служіння Миколая Чарнецького. Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ "Добрий Пастир". *Богослов'я*, 6, 31–50.
- Піх Р. (2014). Служіння і обов'язки Миколая Чарнецького у Львівській віце-провінції Згромадження Найсвятішого Ізбавителя. "Шлях до святості" – життя і діяльність блаженного Миколая Чарнецького. Матеріали наукової конференції, 44–88. Львів: Скриня.
- Піх Р. (упорядник). (2014). Фотоальбом бл. Миколая Чарнецького "Шлях до святості". Львів: Скриня.
- Піх Р. (2021). "Якщо така Божа воля, я радо прийму і смерть". Блаженний священномученик Зенон Ковалик, редemptорист. Львів: Книговир.

30. Стоколос Н. Г. (1999). Неоунія як експеримент східної політики Ватикану в Польщі (1923–1939 рр.). *Український історичний журнал*, 4, 74–89.

REFERENCES

1. Bakhtalovskiy R. (2001). The apostle of unity of our time. Memoirs. Lviv: "Good book". [in Ukrainian].
2. Bakhtalovskiy S.-J. ChNI. (1980). Mykola Charnetsky ChNI, Bishop-Confessor. Yorkton, Saskatchewan, Canada: Voice of the Savior Printing House. [in Ukrainian].
3. Bystrytska E. (2009). Eastern policy of the Vatican in the context of the relations of the Holy See with Russia and the USSR (1878–1964): monograph. Ternopil: Textbooks and manuals. [in Ukrainian].
4. Blazheiovskiy D. (2002). Historical schematism of Stanislavivska (Ivano-Frankivska) eparchy from its foundation to the beginning of the Second World War (1885–1938). Lviv: Missioner. [in Ukrainian].
5. Hryhoruk Ghryghoruk M. (2017). Strong in the Spirit of God: a historical-biographical essay on the life and work of Fr. Dr. Avksentii Boychuk. Zhovkva: Missionary. [in Ukrainian].
6. Deliatynskiy R. (2014). The life and ministry of Mykolai Charnetsky in Stanislavov (1910–1922). "The Way to Holiness" – the life and work of Blessed Mykola Charnetsky. Materials of the scientific conference / compiled by R. Pih. Lviv: Skrynja, 14–43. [in Ukrainian].
7. Dzhamppaolo M. (2014). Ukraine is the land of martyrs: the heroic testimony of the blessed martyrs proclaimed by Pope Ivan Paul II in Lviv during his historic pilgrimage / trans. from Italian O. Lisovskiy. Zhovkva: Missionary. [in Ukrainian].
8. Dilo (1935). How many adherents does the union have in the northwestern lands. *Dilo*, 211, 5.
9. Zharovska O. (2013). Tested like gold in the furnace. Book 1. Lviv: Koleso. [in Ukrainian].
10. Confessor of faith Vladyka Mykolay Charnetskyi (1997). *Christian Voice*, 20, 82–83. [in Ukrainian].
11. Historical Commission of the Lviv Province of the Congregation of the Most Holy Redeemer. (2024). *Historical Herald*, 7, 1 (41), 1–12 [in Ukrainian].
12. Kalishchuk O. (2012). To the problem of the Sokal border (based on the materials of the interwar press). Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood: Collection of scientific works, 21, 354–360 [in Ukrainian].
13. Kliuba I. (2014). Missionary activity of Bishop Mykolai Charnetskyi (1939-1959): a theological perspective. Scientific Bulletin of the Ivano-Frankivsk Theological University "Good Shepherd" UGCC. *Theology*, 6, 91–96 [in Ukrainian].
14. Criminal case No. 68069-FP "According to the indictment of Blind Yosif Ivanovich, Charnetsky Mykola Oleksiyovych and others under Art. 54-1 "a" and 54-11 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR (April 11, 1945 – May 10, 1946). GDA SBU, 6, 4, 288 [in Ukrainian].
15. Criminal case No. 68069-FP "According to the indictment of Blind Yosif Ivanovich, Charnetsky Mykola Oleksiyovych and others under Art. 54-1 "a" and 54-11 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR (April 11, 1945 – May 10, 1946). GDA SBU, 6, 5, 265 [in Ukrainian].
16. Kurylas B. (1956). Reverend Nikolay Charnetskyi, ChNI. Episcopal Visitor. Jubilee almanac o.o. Redemptorists 1906–1956. Yorkton, 1956, 9, 177–182 [in Ukrainian].
17. Luzhnytskyi H. (2008). The Ukrainian Church between East and West: an outline of the history of the Ukrainian Church. 2nd ed., corrected. Lviv: Svichado. [in Ukrainian].
18. Melnychuk V., Zhuk A. (2023). Bishop Mykolay Charnetsky: martyr for the faith and victim of Russian concentration camps (in the light of the issue of the Russian-Ukrainian war). *Litopys Volyni*, 28, 136-140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.18> [in Ukrainian].
19. Melnychuk V., Maslii O. (A.). (2024). Blessed Hieromartyr Mykola Charnetsky (1884–1959): historical portrait. Ivano-Frankivsk: Lileya NV. [in Ukrainian].
20. Church record book of registration of births, marriages and deaths of the village of Semakivtsi, January 6, 1876 – December 19, 1943. DAIFO, 631, 13, 72 [in Ukrainian].
21. Mudryi S. (1995). Essay on the history of the Church in Ukraine. Rome – Lviv: ChSVV Publishing House.
22. Oprysko V. (1998). The miracle of the life and death of Bishop Mykolai Charnetskyi, ChNI. Lviv: Good book. [in Ukrainian].
23. Pekar A. (1985). A great righteous man – Bishop Mykola Charnetsky, ChNizb (1884–1959). Almanac of Stanislavivska Zemlya: A collection of materials on the history of Stanislavov and the Stanislaviv region. Volume II. New York – Paris – Sydney – Toronto. P. 379–381 [in Ukrainian].
24. Pekar A. (2001). Confessors of faith of our time. Reasons for the martyrology of the Ukrainian Catholic Church under the Soviets. Lviv: Missioner.
25. Pelekhaty I. (compiler). (2010). Through thorns – to the stars: Life, martyrdom and glorification of the Blessed Martyr Simeon Lukacs. Ivano-Frankivsk: Nova Zorya. [in Ukrainian].
26. Pylypiv I., Deliatynskiy R. (2014). The Stanislav period of the life and ministry of Mykola Charnetsky. Scientific Bulletin of the Ivano-Frankivsk Theological University "Good Shepherd" UGCC. *Theology*, 6, 31–50 [in Ukrainian].
27. Pikh R. (2014). Service and duties of Mykola Charnetsky in the Lviv Vice-Province of the Congregation of the Most Holy Redeemer. "The Way to Holiness" – the life and work of Blessed Mykola Charnetsky. Materials of the scientific conference. Compiled by Pikh R. Lviv: Skrynja, 44–88 [in Ukrainian].
28. Pikh R. (compiler).. (2014). Fotoalbom bl. Mykolaja Charnecjkogho "Shljakh do svjatosti". Lviv: Skrynja.
29. Pikh R. (2021). "If this is God's will, I will gladly accept death." Blessed Hieromartyr Zenon Kovalik, Redemptorist. Lviv: Knygovyr. [in Ukrainian].
30. Stokolos N. H. (1999). Neo-Union as an experiment of the Eastern policy of the Vatican in Poland (1923–1939). *Ukrainian historical magazine*, 4, 74–89 [in Ukrainian].

